

መሠረታዊ የሶሲያሎች ትምህርት

Proudly
brought
to you
by

www.binyamink.wordpress
.com

ለሕዲሪክ መሠረታዊ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

መሠረታዊ የብሔራዊ አዋጅ ትምህርት

ለአዲሪክ መሠረታዊ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

	<u>ገ ጸ</u>
1. የዚህ ጽሁፍ ይዘት	1
2. ስለ የሎጂክ ህብረ ተከብ	1
3. 2.1 ስለ የሎጂ ምን ይደነው?	1
2.2 ህብረ ተከብ	3
3. ሲህሉክ ህብረ ተከብ	5
4. የህብረ ተከብ አመጣጥና ዕድገት	8
4.1 የህብረ ተከብ አመጣጥ	8
4.2 የህብረ ተከብ ዕድገት	1.2
4.2.1 የመጀመሪያ ህብረ ተከብ ቡድን /ባንድ/	12
4.2.2 ደህረ የጋር የሽ ሥርዓት ማህበሮች	14
5. የሶሲየሎጂ ምርመራ ዘዴ	16
6. የሶሲየሎጂ ንድፈ ሃሳብ	18
7. የሶሲየሎጂ ሚና በኢትዮጵያ	19
8. ማጠቃለያ	24
9. የተመሠረተ ከሌላ ጥያቄዎች	24
10. የገርጌ ማስታወሻ	25
11. ዋጋ መጻሕፍት	26

1. የዚህ ጸሐፊ ይዘት

የመጀመሪያው ክፍል የሥነ ምግባርና ህብረተሰብን ፀንሰ ሃሳቦች በአጭር ይዘረዝራል። ከዚያ በኋላ የባህልና የህብረተሰብ ፀንሰ ሃሳቦችን ተመሳሳይነትና ልዩነት ይገልጻል። ህብረተሰብ እንዴት ተከታትሎ እንዴት አደገ? ስለ ህብረተሰብ ሳይንሳዊ ዕውቀት ለማከማቻት የተቻለው በምን ዘዴ ነው? ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ አጭር ማብራሪያ ይሰጣል። የቡርዲኖ የማርክሲዝት ሶሲዮሎጂ ልዩነት በዘዴ በንድፈ ሃሳብና ተገባራዊነት እኳም ይተነተናል። በተለይም በአብዮታችን ፍንጻታና ለሶሻሊዝት ህብረተሰብ ገንባታ መሠረት በመጣሉ ሂደት የሶሲዮሎጂ ሚና ምን እንደሆነ ያብራራል።

2. ሶሲዮሎጂና ህብረተሰብ

2.1 ሶሲዮሎጂ ምንድነው?

ሶሲዮሎጂ ኅብረተሰብን በወሰነበት ገንጽነቱ መስተጋብሩ የሚያጠና ሳይንስ ነው። ኅብረተሰብን በሥርዓተ ነገሩ እንዲሁም የተለያዩ ማኅበራዊ ተቋማት፣ ማኅበራዊ ሂደቶችና ጉዳዮችን በጠቀላላ የኅብረተሰብ አካልነታቸው ያጠናል።

ኅብረተሰብ የተፈጥሮአዊ ታሪካዊ ዕድገት ውጤት ነው። የተለያዩ ክፍሎች የጠቀሳሳው ኅብረተሰባዊ ሥርዓት አካል ሆነው የሚከሰቱ እንደ በዘረቀደ የሚሆኑ ወይም ተገንጥለው የሚታዩ አይደሉም።

ሶሲዮሎጂ ዓላማው ተጨባጭ ማኅበራዊ ገንጽነቶችና ሂደቶችን በሳይንሳዊ ዘዴ ማጥናት፣ መተንተን፣ የዕድገታቸውን አቅጣጫ መተንበይና ማኅበራዊ ሂደቶችን በተከከለ ለመሥራት የወደፊት አቅጣጫን ማሳየት ነው።

የቡርዲኒ ኢንፎርሜሽን ሶሲዮሎጂ እንዳለ በማለፍ ፍልስፍና ላይ የመሰረተ ሳይንሳዊ ሶሲዮሎጂ አለ።

ሲይገሳዊ ሰብዓሊ በጣሌ ሲያሰክቱ ይኖር ታሪካዊ ቁጥር
አካልነት ፍልስፍና ላይ የመሰረተና እንዲያውም ከታ
ሪካዊ ቁጥረትነት ጋር በመሳሰሉት የሚጠራ ነው።
በሌሊት ጉዳይ የሰጠ የትምህርት ምህጽን የሚከተለውን
ጽፏል።

“በሌሊት ምህጽን የሚከተለውን አመለካከት
ከህዝባዊነት፣ የሰላም ተብሎ ተገቢውን ከህዝባዊነት
ሲይገሳዊ የሰላም ዘዴ አመለካከትና ለሀገርና ገንዘብም ተ
ወጣጭ ታሪካዊ አቅራቢ እንዲኖረን ሲይገሳዊ ሰብዓሊ
ሌሊት ታሪካዊ ቁጥረትነት ብለን እንጠራ ዋለን”
ይላል። /ዲ. ቴክኖኮብ 1969 ፣ ገጽ 17/

ሲይገሳዊ አመለካከት ሰላም ተብሎ በሙሉ
የሰላምዊ አካልነት፣ በታሪካዊ ዕድገትና በተወሰነ
የዕድገት ደረጃው ይገነዘብ ዋል።

ሰላም ተብሎ ውስጠኛ ገንዘብ እንዳለው
ከላይ ተጠቅሷል። ማርክሲዝም ተገቢውን ከገንዘብ ተቆ
ሠራ የሰጠ የዕድገት ገንዘብ ወሳኝና የህዝብ መሠረት
እንደሆነ ያስገነዝባል።

ማርክስ እንዳለው፣

“በጥቅሉም የሰላምዊ ገንዘብ ተቆ ሰላም ተብሎ
የሰላምዊ ሰላም ተብሎ በሀገሩ በተወሰነ የታሪክ ዕድገት
ደረጃ የዕድገት ገንዘብ ተቆ ውጤት ነው።” /ማርክስና
ሌንንስ ሰላም ተቆ ጥያቄ ገጽ 1962፣ ገጽ 90

ሰብዓሊ የዕድገት ገንዘብነት፣ የመደበኛ
ገንዘብነትና ተገቢውን በሰላምዊ ሰላም ተቆ ውጤት...
ያጠናል።

2.2 ሕብረ ተሰብ

ሕብረ ተሰብ የሚለው ፀንሰ ሃሳብ በአንድ በታወቀ ሰለተ ምርት ላይ የተመሰረተ የሰዎችን ልክ ኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ማኅበራዊና ርዕዮተዓለማዊ ሁኔታ ገንጥነቶችን ያመለክታል።

አንድ ሕብረ ተሰብ ብዙ ገንጥነቶችን ያቀፈ ሲሆን፣ የሕብረ ተሰብን ባህሪና የዕድገት ደረጃ የሚወስነው ጥንድ ህብትን የሚያመርተበት ሥልተምርት ነው። ሥልተምርተኛ የምርት ኃይሎችና የምርት ገንጥነትን ያቀፋል። የአንድ ኅብረ ተሰብ ሥልተምርት የሕብረ ተሰቡን ማኅበራዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላዊና ርዕዮተ ዓለማዊ ወዘተ... ሕይወቱን ይወስናል።

ባይንባዊ ሰብዓዊ ሰዎች በማህበራዊ የምርት ሂደት የሚኖራቸውን መደባዊ ሥፍራቸውን ያጠናል። ተጻራሪ መደቦች ባሉበት የመደብ ተገል ሕገጋት፣ የአብዮትን አመጣጥ ወዘተ... ይመረምራል።

ሰዎች የጠቀሳላቸው ሕብረ ተሰብና የተለያዩ ዓላማዎች ያሉባቸው የልዩ ልዩ ሕብረ ተሰቦች አካል ናቸው። ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ማኅበራዊና ባህላዊ ወዘተ... ዓላማ ያላቸው ህብረ ተሰቦች /ጤናማ/ አሉ።

ለምሳሌ፣ በኢንግላንድ አካባቢ ፤ የሠራተኛ ማኅበራት በፖለቲካ ድርጅት ፤ ፓርቲያዎች፣ መንግሥት

አካባቢያዊ ሕብረ ተሰቦች ፤ የከተማ፣ የጣና የጦን

ሕብረ ተሰቦች ተሉ የማይለዩዋቸው ደር ሕዝቦች ይገኛሉ።

ይቻላሉ። ለምሳሌ ፓርቲያዎች፣ መደቦች፣ በፄ ወይንም ሂደታዊ ሊሆኑ ይቻላሉ። ለምሳሌ በአንድ አውቶክስ

የሚጓዙ መንገዶች በሕዝባዊ ሰብሰባ የሚገኙ አደማ ጮች፣ ኅብረ ተሰቦችና ገንጥነቶች ተጨማሪ ሁኔታ የሚያ

መጣቸው እንደመደብ ያሉ በሰዎች ነሊና ዊ ፈቃድ ውጭ
የሆኑና በሰዎች የሚደራጁ እንደገር ቲና የውያ ማህበ
ራት ያሉ ሊሆኑ ይቻላሉ።

የሕብረ ተከብ ተገባራት በገለሰቦቹ፣ በሁለት
ሰዎች በቡድን ወይም በተቋማት ይካሄዳሉ። ለምሳሌ
ምን እንደሆነ የማናውቀው አንድ የመጠነኛ ሕዝብ
ሰብሰባን እንመልከት። ይህ የሕዝብ ከዎቹት የቀበሌ
ሰብሰባ ነው? ዐድር ነው? እየከሰመ በመሄድ ላይ
ያለው ማህበር/ሰንበት/ ነው? የገሣ/ክላን/ ድር
ቷ ነው? ለነዚህ ከተለያዩ ሕዝባዊ ማህበራት የተ
ኛው እንደሆነ ከመለከትን ለመለየት እንቻላለን
ከላይ እንደገለጸ ነው እነዚህ ሕዝባዊ ማህበራት፣
ምንም እንኳን እያንዳንዱ የራሱ የሆነ አንድ ከሌላው
የሚለዩው የውስጥ አመራር ያለው ቢሆንም፣ የደነገጋ
ቸው ሕብረ ተከብ ነው። ስለሆነም ቀበሌ አገር
አቶ የፖለቲካና የሶሲዮ ሊክኖሚ ድርቷ፣ ዐድር
የመረዳቻ ማህበር፣ ሰንበት የሃይማኖትና የመረዳቻ፣
የገሣም እንዲሁ ሁለገብ ማህበራት መሆናቸውን ድርጊ
ታቸውን በመመልከት ለማወቅ ይቻላል። ከዚህ በላይ
የጠቀናቸው የሰዎች ነብረት በተገባር ሲገለጽ ለማ
ሳየት ያህል ነው።

ከዚህ በላይ የጠቀሱት ምሳሌዎች በሁለት
ሰዎች ወይም በከፊል ሕብረ ተከብ የተወሰኑ ናቸው።
ምንም እንኳን እነዚህ የሚከተሉት የነብረ ተከብ አጠቃ
ላይ ሥርዓት ቢሆንም፣ ሕብረ ተከብ ሰፊና አጠቃላይ
ነው። ሕብረ ተከብ አንድ በዚያ ያለ የሕዝብ ከዎቹት
ያለበት ቢያንስ ቢያንስ የሚከተለው ተገባራት ያለው፣
የቤተክብና የአስተዳደግ ሥርዓት ያለው የሊክኖሚ፣
የማኅበራዊ ቁጥጥር፣ የፖለቲካ፣ የሃይማኖት ወይም
የፍልስፍና ሥርዓቶችና ሂደቶች ያለበት ሆኖ፣ የራሱ

አካባቢ፣ ቋንቋ፣ ባህል ያለው ነው።

ሕብረ ተብብ ከሰው ፍላጎት ውጪ የሆነ በራሱ
ሕገጋት የሚያድገና የሚለወጥ ከሰተ ነው።

3	ንቃት ህሊና
2	ህብረ ተብብ
1	ቲፕሮ

ጥናታዊ በዓለም ያሉት ነገሮች ሁሉ በሰሰተ
ደረጃ ይከፈላሉ። ቲፕሮ / ጭንቀት ዕውነታ/ የዚህ
ዕድገት ውጤት የሆነው ሕብረ ተብብና እንዲሁም በሰሰ
ተኛ ደረጃ ጥናብ ላይ ንቃት ህሊና ይገኛል።

3. ባህልና ሕብረ ተብብ

ሰዎች በአንድ ታሪካዊ የዕድገት ደረጃቸው የሚያመርቱ
ተን ጭንቀት መንፈሳዊ እሴት ወይም ጠቀሜታ ያላቸውን ነገሮች
ያመለክታል። ባህል የሰው ጭንቀት መንፈሳዊ የፈጠራ ሥራ
ሆኖ ሰዎች ከቲፕሮና ከህብረ ተብብ ጋር ባላቸው ገንኙነት
የሚወሰን ነው። ባህል የጥናብ ላይ ተገባር ውጤት ነው።
በባህል እድገት ምርት እና ሥልጣን ወሰንነት አለው።
በሥልጣን ምርት መለዋወጥ ባህልም ይለዋወጣል። በለውጡ ሂደት
ከአርጌው ባህል አንዳንድ ሳይለወጡ የሚሸጋገሩ በከፊል የሚ
ለወጡና ወርሰውም ተለወጠው በአካሉ የሚተኩ አሉ። በዚህ
ዓይነት እያንዳንዱ ጥናብ ላይ ሥርዓት የራሱ የሆነ ባህላዊ
ክምችት ይኖረዋል።

ባህል ከምርት፣ ከፖለቲካ፣ ከመንፈሳዊ ሥራ ጋር ገን
ኙነት ያለው ሰፊ ጥናብ ላይ ከሰተ እንደሆነ እንገነዘባለን።

ቋ፣ ባህል ለምሳሌ ምገብ፣ ቤተ፣ ልብስ፣ የኢንፋንት
ዕቃዎች፣ የገብርና ወጤቶች ወዘተ... የመሳሰሉ ቋ፣ የምርት
ወጤቶች ናቸው። የመንፈሳዊ ባህል ምሳሌዎች ዕውቀት፣ ሕግ፣
ፍልስፍና፣ ሃይማኖት፣ ሥነጥበብ፣ ሥነውበት፣ ሳይንስ፣ ኪነ
ጥበብ፣ ሥነጽሁፍና የመሳሰሉ የንቃት ነገሮችና የአክሱርታዊ ኑ
ላካል ናቸው።

ባህል የሚከተሉት ዋና ዋና ጠባዮች አሉ።

ባህል፡

- ከኅብረተሰብ ጋር አብሮ ያደገና እንቅስቃሴው የሚመራበት ደንብ ነው። ማኅበራዊ እንቅስቃሴ ሲያቋርጥ ሥርዓት እየያዘ በመሄዱ ባህልም ሥርዓት ሊያዝ ይችላል። ስለዚህ ባህል በአንድ በኩል የኅብረተሰብ ወጤት ሲሆን በሌላ በኩል የገንባታ መሣሪያ ነው።
- የባህል ዋና ተገባር፡- ባህል ሰዎች በኅብረተሰብ አባልነታቸው ቋ፣ / ተፈጥሮአዊ / መንፈሳዊ ፍላጎታቸውን የሚያረክባቸውን ማህበራዊ ለምዶች የሚፈጥር ነው። ሰዎች እንደሚገኙትም ሀያው ፍጡር ይበላሉ። ገን ተፈጥሮ ያስገኘውን በጥርሳቸውና በሕሳባቸው አድነው በቻ አይበሉም። ሰዎች በኅብረተሰብ ሥርዓት ማለት በባህል ከታነጸበት ጊዜ ጀምሮ ማንኛውም የሚፈጸሙት ተገባር በባህላዊ መንገድ ነው። የሚያድኩትና ከመሪነት ሥራስርና ፍራፍራ የሚለቀሙትም ሲሆን በተለመደ መንገድ ነው። እንዲሁም መንፈሳዊ ፍላጎታቸውንም በባህላዊ፣ ኪነታዊ፣ ማህበራዊ፣ ሮዕዮተካላማዊ፣ ሳይንሳዊ፣ ወዘተ በህጉ ደርጅተዋቸውና ምርተቻቸው ያረካሉ።
- ባህል የመከማቸትና የመከታተል ጠባይ አለው። በው የሰው ፍጡራዊ ቀርጾ መያዝ ከጀመረ ከሰሰት ሚሊዩን ዘመት አያንሰም በሌላ በንገምት አሁን የምናየው የባህል ከምቸትም የረጅም ዘመናት ወጤት

ነው። ጭላት ነው። ይህ የባህል ክዳምት አንድ
 ባይለወጥ እንዳለ እስከላንበት ዘመን ድረስ የጭጭ
 ባይሆን ሊያሉክ ተከቶ ለውጥ እያደረገ ነው።
 ለምሳሌ ባይንሳዊ ባህል በቀድሞ መልኩ ጥንቃቄ
 እንደነበር በምርምር ተደርሶበታል። ባይንሳዊ
 ባህል በሰፊ ነበት ሀብረ ተከብ ጥንቃቄ አይሰፍንም
 ምክንያቱም እነዚህ ገን ለገን የማይሄዱ ነገሮች
 ናቸው።

- ማንኛውም ባህላዊ ፅንሰ ሃሳብ በቋንቋ የተገለጠና
 የተበራራ ስለሆነ በዎች ሊያስቡትና የሕብረ ተከብ
 ሀብት ነው የሚባለው ፅንሰ ሃሳብ ሁሉ በቋንቋ
 አማካይነት ጽሁፍ ይሆናል።
- ባህል እያንዳንዱ ሰው ተወለደ በአንድ ሀብረ ተከብ
 ውስጥ በሚያደግበት ወቅት የሚለምደውና የሚማረው
 ነገር ነው። ሰውን ሰው የሚያሰኘው በሀብረ ተ
 ሰቡ አማካይነት ባህሉን ስለለመደ ነው።
- የአንድ ሰው የገለ ባህርይ የሚቀረጸው ከተፈጥሮ
 ከወረሰው ሌላ በሀብረ ተከቡ ባህል ነው። የተለያዩ
 ሕብረ ተከቦች የተለያዩ ባህል አሏቸው። ስለሆነም
 የአንዱን ሀብረ ተከብ አባላት ባህርይ ከሌሎች ሀብ
 ረ ተከብ አባላት ባህርይ ጋር በናወዳድር ልዩነት
 እናያለን። ለምሳሌ የአንድ ሊት ዩኔስኮ ዩኒቨርሲቲ
 ተወላጅ ጠባይ በናወዳድር ልዩነት ለማየት እንችላለን።
 ሰው ከተፈጥሮ ማለት /ከፍጡረ ዊ/ የሚ
 ያገኘው ባህርይ መጠነኛ ነው። ዋና የሰውን
 ባህርይ የሚቀርጸው ሀብረ ተከብ በባህሉ መሠረት ነው
- ባህል ባያቋርጥ እንደማንኛው የተፈጥሮ ከስተት በ
 አዘጋጫ ለውጥ ሂደት ላይ ያለ ብሉም በምትቀት
 የዓይነት ለውጥ የሚያሳይ ነገር ነው። ከላይ

የተጠቀሰው ምሳሌ ከጥንቁቅ ወደ ሳይንሳዊ ለውጥ
ከገገር ለዚህ ምሳሌ ሊሆን ይቻላል ።

- ባህል ምንም እንኳን በቁጥጭ በሰዎች እንቅስቃሴ
የሚገለጽ ቢሆንም ረቂቅም ነገር ነው። ረቂቅ
በዓይን ባይታይም በእጅ ባይጓዝም ለህብረተሰብ
የገንዘብነትና መስተጋብር ስርዓት ሆኖ ሲሰራበት
ለመመልከት እንቅስቃሴ ።
- ባህል ሥርዓትና ውህደት ያለው ነገር ነው። እን
ዲሁም የተጠባበቀ ልምድ ወገ ሳይሆን እንወቅ
ያለው በመሆኑ ሰዎች ይህንን ሥርዓት በመከተል
ተገባራቸውን ያከናውናሉ።
- የዓለም ሕብረተሰቦች ባህሎች ቢመረመሩ እንኩስ
ሌላው ወሰዶ ከራሱ ባህል ጋር አዋህዶ እንደሚጠ
ቅምበት እንረዳለን።
- ባህል መደባዊ ባህሪም አለው። ሕዝብ ሲያድና
ሰባላት ባህል በጋራ ሀብት ላይ የተመሰረተ በ
መሆኑ የሰፊውን ህዝብ ጥቅም ይወክላል፤ ያንዳንዱ
ርዕሰ ጉዳይ ።

4. የህብረተሰብ አመጣጥና ዕድገት

4.1 የህብረተሰብ አመጣጥ

ሰው ቀስ በቀስ የሰውን ቅርጽ ያዝ። በሁለት
እገሮች ሄደ። የፊት እገሮች ለእንቅስቃሴ ነፃ በመሆን
እጆች አገኘ። የሰውም እንግል ዕድገት ከፍተኛ ደረጃ
ደረሰ። የሰው እንግል እድገት ከፍተኛ ደረጃ መደረሰ
ተፈጥሮን በጽንሰ ሃሳብ መገንዘብና ሃሳብንም በምልከት
ግብተላለፍ ነበር። ይህም ሰው በተለየ ደረጃ ለመኖር
ካስቻሉት ነገሮች እንደኖረው ዋናው አኳኑ የተፈጥሮ ክስ
ተነሳ ነው። ሰው ከሌላው ፍጡር ለየት ባለ ሁኔታ ለመኖር

ከሰገደቶት ነገሮች አንዱ የሚከተለው ነው፡ ከገዛፍ ነት ጋር በመጣጣም ደረጃ ጋር ካሉት እንስሶች ጋር ሲወዳደር ሰው ደካማ ስለሆነ ነው። በመሆኑም ሰው በእንስሳዊ ኃይሉ በቻ ከተፈጥሮ የሚያስፈልገውን ሁሉ ከሌሎች እንስሶች በመወዳደር አገኘት ለመኖር አልቻለም። ስለዚህ በሰው ነገሮች በመጠቀም ግለት በአፆቹ መሣሪያ በመሥራት በእንገሉ በግንባራ የውሃ ሰው ለሠራረ ከተፈጥሮ የሚያስፈልገውን ግንኙነት ቻለ። ተፈጥሮንም እንዳለ ሲይሆን በመለወጥ ለሱ እንደሚሰማው አድርጎ ተጠቅመዋል። ይህ እርዳታ ከተፈጥሮ ጋር አዳኝና ለየት ያለ ገንኙነት ለመፍጠር አስቻለው።

ሰው ባዘጋጀው ድንጋጾች መሣሪያ በመሥራት ተፈጥሮን መዳሰስና መቀረጽ የጀመረው በግንባራዊ ሁኔታ ነበር። ሥራ ግንባራዊ የሆነው በሁለት መልኩ ነበር። 1ኛ/ የሚሰራበት መሣሪያና ዘዴ ህብረተሰቡ በፈጠረውና በደነገገው ድንጋጭ ስለነበርና 2ኛው አብዛኛውን ጊዜ በነበረበት መሥራት ስለነበር ነው። በጋራ ለመሥራት ገንጠሎችም ቢሆን ሥርዓተ መፍጠር አስፈላጊ ነበር። ሥራ ከቀላልነት አልፎ እየከበደ ምርትም እየወጣለ በሄደ ቀጥሮ የነበረተሰቡ ሥርዓትም እንዲሁ ውስብስብ እየሆነ፤ በተለይም ሰው ተፈጥሮ የሰጠውን ብቻ ወስዶ መጠቀም ሲይሆን በመንከባከብና በግራባት ከፍተኛ ችሎታ ሲያገኝ ሥርዓትም እንዲሁ ሊፋብር ቸልሏል።

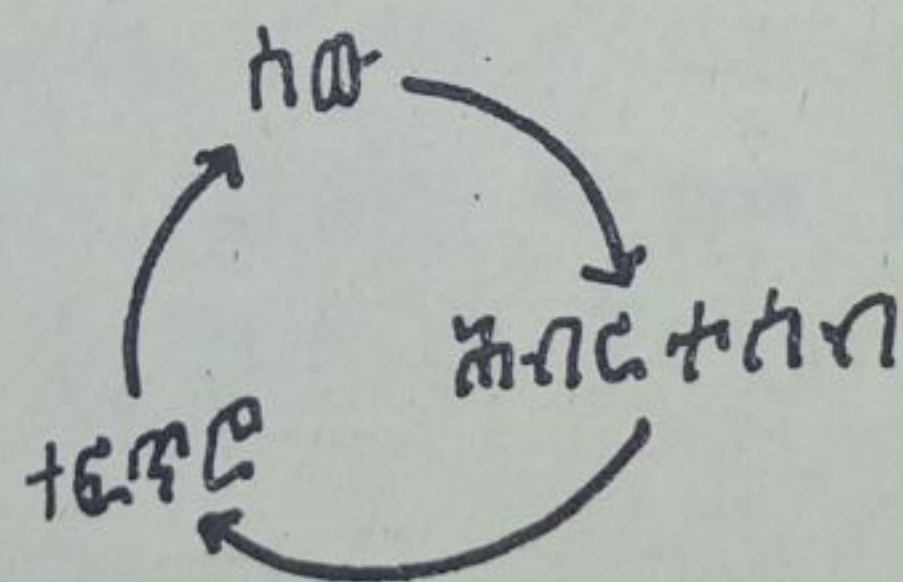
ስለዚህ የነበረተሰቡም ለመጣጥ መሠረት ቀጣዩ መሆኑን ለማየት ቸለፍሏል። ህብረተሰብ የተፈጥሮ ውጤት እንደመሆኑ መጠን ጥቅም ተፈጥሮን ለመቆጣጠር ነበር። ነበረተሰብ ለሥራ ለመጥ ሁኔታ ፈጠረ። ሰው ከዚህ ደረጃ ላይ ሲደርስ ተፈጥሮን የሚቆጣጠረው በሥራ ለማካደድነት ሆነ።

ሰው ለመጀመሪያ ጊዜ ሥራ ለመሥራት የተጠቀመበት መሣሪያ የሰራው በአካባቢውካገኛው ድንጋይ፤ እንዲተና

የእንስሶች ቀንድ ነበር ። በዚህ መሣሪያ እንስሶችን በማደን ሥጋቸውንም በመቆረጥ ሥራሥርና ፍሬፍሬ በመልቀቅ ተመገቡ ። ከፍ ከፍ ያሉት እንስሶች ለማደን ያመቸው በነበረበት ነበር ። እንስሶችን በብዛት በመሆን ወደ ገደል ለካባቢ በመገዳት ወድቀው እንዲቀሩ በማድረግ እንደነበር ታውቋል ። የሰው ማህበራዊ አሠራር በሌላም መንገድ ታይቷል ። የሚሠሩት መሣሪያዎችና የአሠራር ዘዴም በመሣሪያ መንገድ /እስታንዳርድ/ መሆኑና አደንገቱ በነበረበት ነበር ። በተለይም በጤም እነሱ ተኛው የህብረተሰብ ጉድን /ባንድ/ን ተመሰርቶ ማህበራዊ ገንጥነት ዳብሮ ቋንቋ ከዓለሙ በረበረበች ህብረተሰብ ተከሰተ ለማለት ይቻላል ።

ይህ ከሰዎች በዓይነቱ በቀርጾና በይዘት ልዩ ለሆነ የተፈጥሮ ዕድገት ደረጃ እንደነበር ለመገመት ይቻላል ። ህብረተሰብ ምንም እንኳን ከተፈጥሮ የተለየ ቢሆንም በተፈጥሮ የተመሠረተ ነው ። ሰውም ለመኖር በተፈጥሮና በህብረተሰብ ይመካል ። ሰው ማህበራዊና ባህላዊ ሥርዓት በመገንባት ተፈጥሮን ለመገራትና ለመቋቋም ቻለ ።

በዕለጅ

ሰው ህብረተሰብን በመፍጠር ተፈጥሮን እንደሚስማማው ይቀርጻል ። ይቀጣጠረዋል ። ሰው ራሱም የተፈጥሮ ጤነት ነው ።

ከእንግዲህ ወዲህ ሰው የሚኖረው በፈጠረው ሥርዓት ማህበርና ባህል እየተመራ ሆነ ። ሰዎች የሚያደርጉዋቸው ነገሮች ሁሉ የህብረተሰብ መሠረታዊ ገንጥነት የመርት ገንጥነት ሆኖ በዚህ ላይ ሌሎች ማህበራዊ ገንጥነቶች ተመሠረቱ ።

ሰው ባህላዊ በሆነ መንገድ ነገሮችን ግዩነት ጀመረ ።
ጥሩና መጥኛ ፣ ጠቃሚና ገዢ፣ ቀንጀና አስቀያሚ የሚገኝ
ተውህህ ህብረተሰብ በደነገገው መንገድ ሆነ ። ህብረተሰቡ
የተከማቸው ሃሳቦች ገጽቶች፣ ዘዴዎችና ድንጋጌዎች በ
አጠቃላይ እነዚህ ጽንሰ ሃሳቦች በቋንቋ አማካይነት ከአ
ንቶ ወደ ሌላው ሰው መተላለፍ በህብረተሰብ አባሎች መካከል
ፈሰሰ በመቀረጻቸው ህብረተሰብ ሊቀሳቀስ ይችላል ።

ህብረተሰብ ዳቦር አንድ ደረጃ ከደረሰ በኋላ
ጊዜን ወስዶ የሚሟሩት ነገር ሆነ ። ግንኙነት የተወለደ
ህፃን በህብረተሰቡ ሥርዓት መታየት /ወይም ማህበራዊ
አንስታ⁴ መሆን/ ነበረበት ። የተወለደው ሕፃን ድርጊ
ትን በመመልከት፣ ጥልቅ ሃሳብም በቋንቋ አማካይነት በመ
ቀሰም የማህበራዊ አሠራርን ይማራል ። በዚህ አኳኋ
ህብረተሰብ የሰውን ሁሉን ተፈጻሚነት ሰብዕና ይቀርባል ። ለግ
ጠቃላይ ያህል፣ የህብረተሰቡን ፍቅርነት ከዚህ እንደሚከተል
ተለው በአጭሩ እንገልጻለን፡

— ማህበራዊ ድርጅት⁵ /ሥርዓት/ የገለሰበ ከዎችት ከሚ
ያከናውነው በላይ ኃይልና ፍቅርነት አለው፡

— ማህበራዊ ሥርዓት አስተማማኝ ነው፣ ገለሰቦች ከማህ
በራዊ ድርጅት ጥቅምና ደህንነት ስለሚያገኙ የሚፈለግ
ገባቸውን ይፈጽማሉ፡

— ማህበራዊ ሥርዓት ዘላቂ ነው። ሰዎች ተወለደው የ
ህብረተሰቡ አባል ይሆናሉ። ማህበራዊ ሚና ይሰጣቸዋል ።
በዋት ሲለቁ ከህብረተሰብ አባልነታቸው ይ
ፋታሉ። ሚናቸውም አዲስ ለተወለዱ ይሰጣቸዋል ።
ህብረተሰቡ ሌሎችን አባሎች ከላይ በተጠቀሰው መንገድ
በየጊዜው እያስገባ ይቀጥላል ።

4.2 የህብረ ተሰብ ዕድገት

ህብረ ተሰብ ከ ተሰብ ተ በኋላ እንደግንኛው የተፈጥሮ ከስተት እደገ :: ሰው በሥራ መኖር ከጀመረ በኋላ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሰብተው ህብረ ተሰብ የጥንተ የጋር ጭን ነብረተ ሰብ /ባንድ/ ገዛ/ እንደነበር የቀድሞ ታሪክ ምርመርና የኢትዮጵያ / Ethnology / ጥናቶች ያረጋግጣሉ :: የዚህ ዓይነት ህብረ ተሰብ ከአሥር ሺህ ዓመት በፊት በድንጋይ ዘመን በዓለም ሁሉ የነበረና ከዚያም በኋላ በአብዛኛው አህጉራት ኋላ ቁር በነበሩት ሕዝቦች ዘንድ እንዳለ ተረጋግጧል :: የዚህን ሕብረ ተሰብ እንዳንድ ገጽታ ለማሳየት እንደሚቻለን ::

4.2.1 የጥንተ የጋር ጭን ህብረ ተሰብ በድን /ባንድ/

ይህ ህብረ ተሰብ በህዝብ ብዛት እነሱ ተኛ እንደነበር ገልጽ ነው :: የዚህ ህብረ ተሰብ የምርት ኃይሎች አሳደገው ነበር :: ሰው የተለየ ዕውቀት ስለሌለው ማህበራዊ የሥራ ክፍፍልም አልነበረም :: የነበረው የሥራ ክፍፍል ተፈጥሮአዊ ማለት በዕድሜና በጾታ የተመሰረተ ነበር :: ዋናው መሣሪያ ከድንጋይ፣ ከእንጨት፣ ከቀንድ የተሰራ ነበር :: በመሬት አጠቃቀም ተፈጥሮ የለገሰውን ፍራፍሬና ሥራሥር ለቀዋ ቁር መብላት እንጂ የምርት ኃይሎች ዕድገት ገና ተፈጥሮን ለመቆጣጠር አሳስቻለም :: የምርት ገንጽነት ሁኔታን በገመለከተ፣ የማምረቻ መሣሪያ በቀላሉ የሚገኝና ሁሉም ሰው ሊሰራውና ሊኖረው የሚችል ዓይነት ነበር :: ዓለምም እንደአሁኑ ጊዜ በህዝብ ብዛት አልተጠበበም ነበር :: ደገፍም ሰዎች በአንድ አካባቢ በመስፈር መሬቱን በማረሰ ወይም ለከበት ገፅሽ አሳዋሉትም :: ስለዚህ መሬት በገል የሚያዘበት ምክንያት አልነበረም :: ከፍ ከፍ ያሉ እንስሶችም በጋራ ይታደኑ ስለነበር እነዚህ የመሬት ነገሮች አብሮ መብላት አስፈላጊ ነበር ::

በተለይም ማህበረሰቡ በአጠቃላይ ሳይቋረጥ ሳይንቀሳቀስ
ስለነበረ ማንኛውም ነገር ማከማቸቱ ስለማይመቻ የገለ
ሀብት ቦታ አልነበረውም :: የምርት ልውውጥ በዓይነትም
ሆነ በገንዘብ ሊኖር አልቻለም ::

በዚህ ዓይነት ሀብረተኝነት መደብና መንገድ
አልተቋቋመም ነበር :: ታዲያ መንገድ ተመሳሳይ ህገ፣
ዳኛ፣ ፖሊስ፣ ወታደር ከሌላው ይህ ሀብረተኝነት እራሱን
የሚቆጣጠረው እንዴት ነበር? ለዚህ የሚሰጠው አጭር
መልስ የሙያ ልዩነትና የሥራ ክፍፍል ስላልነበረ ማህበ.
ራዊ ሥርዓት የሚከበረው በጋራ እንደነበር ይታወቃል ::
እንደ ገለሰብ ከሥርዓት በሚወጣበት ጊዜ የተለያዩ እር
ማት ተከፍተው ሳይገታ በኃይል ወይም ከነበረ ተከታታይ በሆነ
እስከመሰረድና መገደልም እርምጃ ይወሰድበት እንደነበር
ይታወቃል :: የፖለቲካና የህግ ሂደት በጣም ያልዳበረ
ቢሆንም በፍራንኮ⁶ ደረጃ እንዳለ ይታወቃል ::

በቡድን ደረጃ የነበረ ሕዝብ የጥንቃቄና የሃ
ይማኖት ልዩነት አልነበረውም :: ቋንቋና ጠንቋ እንደ
ዓይነት ሙያተኛ ሆኖታል :: ሃይማኖትም የተደራጀ አይ
ደለም :: በዚህ ውጤ ሌላ ማህበራዊ ፍልሰታና የለም ::
ማህበራዊ፣ ሃይማኖታዊና ሳይንሳዊ አስተሳሰቦች እንዲ
ከሌላው አይለይም :: እንዲሁም በሌላው በቡድን ጋር
ቋሚ ገንጥነትም አልነበረውም ::

እንገዲህ ሀብረተኝነት በዕድሜው ከዘጠና ዘጠኝ
በመቶ በላይ የታሪክ ዘመኑ ማለት ስትችል ሚሊዮን ተክል
አካባቢ ዘመን ከላይ በተጠቀሰው የዕድገት ደረጃ አሳል
ፏል :: ነገር ግን ባለፉት 10,000 ዓመታት ውስጥ
የሀብረተኝነት ዕድገት በጣም ተለወጧል :: ስለሆነም
እራሱ ሥርዓት ማህበሮች በዚህ ጊዜ ነው የተከሰተ ::

4.2.2 ይህ ሂሳብ የገር ያል ሥርዓት ማህበር ነው?

በዚህ 10,000 እና 8,000 መካከል ባለው ጊዜ ሰው ተፈጥሮአዊ መቆጣጠር ከፍተኛ እርምጃ ወሰደ ። ይኸውም በጤካ ውስጥ የሚገኙትን አዘርዕትና እንሰሶችን በማራባት በእርሻና በከብቱርቢ መጠቀም ነበር ። በዚህም ነት መንከራተት ተቶ ሰው ገጆና የቤት ቁጥጥር ሰርቶ በአንድ አካባቢ መኖር ጀመረ ። የገል ንብረት እየተሰጠ 44 በመሄዱ በሰው ጉልበት ኃይል መጠቀም ተጀመረ ። በጥቅሉ ይህ የዕድገት ደረጃ ሰው ተፈጥሮን በቁጥጥሩ ስር ለማዋል ከወሰዳቸው ከፍተኛ እርምጃዎች ሁለተኛው ነበር ። ስለሆነም ከዚህ በኋላ ለውጥ አዘጋጫ አልሆነም ። የዚህ 6,000 ዓመት አካባቢ የዳበረ የባሪያ አሳዳሪ ሥርዓት ማህበር እንደተመሰረተ የታወቀ ነው ። ከጥንት የገር ያል ንብረተኝነት ወደ ባሪያ አሳዳሪ ህብረተኝነት ለመሸጋገር መክንያት ከሆኑት ዋና ዋና ዎች የገል ንብረት መፈጠር፣ በሌሎች ሰዎች ጉልበት መጠቀምና የእርሻ መርታሳነት ናቸው ። በዚህም የብረት መሣሪያዎችን ለመጠቀም መቻል ሚና ተጫውቷል ። የእርሻ መርታሳነት አስተዋጽኦ በሌሎች ሥራዎች፣ ለመሳሌት በቴክኖሎጂና ፖለቲካ ሥራ ለተሰማሩት መግባት ለማሰገጥና የገዢ መደብ ለብዝበዚያና ለጭቆና መንግሥት፣ ህገ፣ፖለቲካ፣ እሥር ቤት ወዘተ... አቋቋመ ።

ይህ ሥርዓት ማህበር በዕድገት አንጻር ሲገመገም ብዙ ነገሮችን አስገኝቷል ። ከእነዚህም የሥራ ክፍፍልና ልዩ መ-ያዎች በተሻለ ቋንቋ ሆኑ። የተሻለ ኪነጥበብ፣ በአንጭሞ ቢሆን የፍልስፍናና የሳይንስ ንድፈ ሃሳብ፣ ተራንስፖርት፣ ጽሕፈት፣ የከተማ መቆርቆር ዋና ዋና ዎች ነበሩ ።

ነገር ግን ከዚህ በላይ የተጠቀሱት ። የሥልጣን ጭራዎች⁸ በብዙሃኑ መስዋዕትነት ተመርተው እፍኝ ለማይሆኑ የገዢ መደብ አባላት መጠቀሚያ ይሆኑ ነበር ።

ይህ ሥርዓት ማህበር በአስከፊነት በፀረ ሕዝብነት
ወደ ያለነበረው በመሆኑ ተገርሶ ወደ ቀ ::

በኋላም የባሪያ አሳዳሪ ሥርዓት ማህበር በውስጥ ቅራኔው ተገብታቸው የምርት መሠረትም ወደ ገጠር በማዘንበል የፊውዳል ሥርዓት እንደተካው እናውቃለን :: በሀገራችንም ፊውዳሊዝም እስከ አብዮታችን ድረስ ከአንድ ሺህ ዓመታት ላላነሰ ጊዜ ተገርፈና ት እንደቀየ ይታወቃል ::

በ16ኛው ክፍለ ዘመን በአውሮፓ ከተማዎች ገንድ በመስፋፋት የምርት ኃይሎችም በማደጋቸው የካፒታሊዝም ሥርዓት ማህበር ተከሰተ :: በኋላም በከሰል ኃይል በመካኒካልና በኤሌክትሪካል ኢነርጂ ዘመናዊ ኢንዱስትሪ ተስፋፋ ት የካፒታሊዝም ህብረተሰብ እያደገ እንደመጣ አይተናል ::

ባለንበትም ምዕተ ዓመት በካፒታሊስት ማህበራዊ ምርትና በግል ይዘታ ቅራኔ መካረር የተነሳ በተካሄዱ አብዮቶች ብዙ ህብረተሰቦች ወደ ሶሻሊስት ሥርዓት እንደተሸጋገሩ እናውቃለን :: የሶሻሊስት የዓለም ሥርዓት በሳይንስ፣ በቴክኖሎጂ፣ በሮዕዮተ ዓለምና እንዲሁም ለሰው ልጅ ባሰገኘው የተደላደለ ኑሮ ኃያልነት ተቀባይነት እየገኘ መጥቷል :: ይህም ለማይቀረው ለሠራተኛ መደብ ዓለምአቀፋዊ ድልና ለሶሻሊዝምና ኮሚውኒዝም እውንነት አላገኘታና ማረጋገጫ ነው ::

ሳይንሳዊ ሶሲዮሎጂ የህብረተሰብን ዕድገት የሚመለከተው በማርክስ ኢንግልስና ሌኒን በነደፉት ንድፈ ሃሳብ መሠረት ነው :: የምርት ኃይሎች ባደጉ ቁጥር ህብረተሰብ እንደሚያደግ አይተናል :: ህብረተሰብ ሲጀምር ጥቂት ሰዎች ከሚኖሩበት ጉድን ሺህ ሚሊዮን ህዝብ ወደ ሚኖርበት ብሄር ተሸጋገሮ ከዚያም በዓለም አቀፋዊው ወዛኦደራዊነት የሁሉም ህዝቦች እንድት ወደሚረጋገጥበት

አየሄድን ነው። ጥንቅቃዊ ከሆነ አመለካከት በሳይንስ ሳይንሳዊ ገንዘብ ተፈጥሮን ማለት ህብረተሰብን ጭምር ወደ መቁጣጠር ተሸጋግረናል።

5. የሰራዊቶች ምርምር ዘዴ

በሰው ልዩ ታሪክ ውስጥ በቀርብ ጊዜ ሥራ ላይ የዋለው የሳይንሳዊ የምርምር ዘዴ ዋና ዓላማው ተፈጥሮን ብቻ ሳይሆን፣ ሰው አራሱን፣ ህብረተሰቡን፣ ሃሳቡንም ጭምር ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ በመመልከት በተክክለኛ ገንዘብ ህይወቱን ለመሥራት እንዲችል ነው። ሰው ይህንን ተግባራዊ ለማድረግ ረዘም ያለ ጊዜ ይፈጅብታል። አሁንም ቢሆን ይህ ዓላማ ሙሉ በሙሉ አልተሳካም ህብረተሰቡን እንደሚገኝው የተፈጥሮ ክፍል ቀጥሮ በሳይንሳዊ መንገድ በመመልከት ከሚያገኙት ዋና ዋና ነገሮች ለምሳሌ የገዢ መደቦች ጥቅምና በዚህም ላይ የተመሠረተው የርዕዩት ዓለም ተጽዕኖ ዋናውና ዓይነተኛ ሆኖ እናገኘዋለን። ለዚህም ነው በዘመናችን የማርክስና የሌኒን የሰራዊቶች ገደብ ሃሳቦች ከፍተኛ ሳይንሳዊነታቸውን ለማዳከም ብዙ የካፒታሊስት አገር ምሁራን በቀንጽል ወይም በቸላ ሳይነት የሚያቀርቡዋቸው።

የህብረተሰብ የምርምር ዘዴ ምን ዓጽነት ጠባይና ቸገሮች አሉት? በአንድ ወገን ያሉት ምሁራን ህብረተሰብን እንደሚገኝው የተፈጥሮ ክስተት በሳይንሳዊ ዘዴ አጥንቶ የአካሉቹንም ውህደትና እንቅስቃሴም ህግጋቶች ለይቶ ለማወቅ እንደሚቻልና ህብረተሰቡም እንደሚገኝው ተፈጥሮ በዳያሌክቲካዊ ህግ የሚገዛ ነው ሲል፣ በሌላ ወገን ያሉት ደግሞ ሰው ህብረተሰብን ምርምር ሙሉ በሙሉ ለማወቅ እንደማይቻልና አስከአሁንም የተደረጉት ጥናቶች ምንም ያህል ስለህብረተሰብ በቂ ዕውቀት እንዳላስገኙለት ያምናሉ። ሰው ስለሚሰበራዊ እውነታ ገንዘቡው አነስተኛ ነው ይላሉ። የጦርዘው ህብረተሰብ ከዳበረ በኋላ ለተመራማሪዎች በጣም መጠነኛ ነጻነት በመስጠት የሰራዊቶች ጥናት አንድ ደረጃ ደርሶ ቀሟል። ነገር ግን አሁንም የመደብ ተጽዕኖ በመኖሩ በጦርዘው ህብረተሰብ የሰራዊቶች ምርምር ፍጹም ሳይንሳዊ ሊሆን አልቻለም። የጦርዘው ሰራዊቶች በቦታና በጊዜ ወይም በህብረተሰብ ተቋም ውስጥ የሆኑ

ሀገሩን አሉት ። እንደሚባሉት ሌሊትን ጠቀሳሳ የህብረት ሰብን እድገት ሀገጋት ለማግኘት አለቻለም ።

የሶሲዬሎች ምርመር መሣሪያ እንዲታወቅ ዓይነት ነው? እያንዳንዱ ሳይንስ ዘርፍ የሚመለከትበት መሣሪያ አለው ። የተገነዘበውንም የሚቀርጽበት የሚገምትበት ውጤቱንም የሚያቀርብበት ሥርዓት አለው ። ጂኦሎጂካል የመረትን ሁኔታ ድንጋይንና አፈርን በመመልከት ያጠናል ። አስተርፍመር ከዋክብትን በተለኮታችን እየተመለከተ ያጠናል ። ባዮሎጂካል ሕዋሳትን በማይክሮስኮፕ ያጠናል ። የሶሲዬሎች ብቸኛ መሣሪያ ገን ጽንሰ ሃሳባዊ ነው ። ብዙ የሳይንስ ዘርፍ ምርመር የሚካሄደው ተጨባጭ ነገር በመመልከት ቢሆን ሶሲዬሎች ህብረተሰብን የሚያጠናው የህብረተሰቡን እንቅስቃሴ በመመልከት የድርጊት ውጤትን በመሰብሰብና በመተንተን ነው ። ህብረተሰብን በናጡና መልክ በመውሰድ መጠይቅ በማዘጋጀት ወይም በአጠቃላይ እንቅስቃሴውን ለማጥናት ይቻላል ። የህብረተሰብን እድገት በተለያዩ የታሪክ ሳይንሶች፣ ማለት በፓሌዮንቶሎጂ፣ አርኬዎሎጂ፣ ታሪክ ኤትኖሎጂ ጥናቶች አስፈላጊው መረጃ በወሳኝ ገደል ለመሰብሰብ ይቻላል ። ከርሶ ማርክስና ፍራይድክ ኤንግልስም የቀደመ ካፒታሊስት ህብረተሰብ ዕድገትን ያደራሰቡ ሃሳብ ለማሟላት የቻሉት ከዚህ የመረጃ ምንጮች ነው ።

ማርክሳዊ የምርመር ዘዴ ዳያሌክቲካዊ እንደመሆኑ መጠን የህብረተሰብን ቅርጽና ይዘት፣ ሂደትና ምጥቀት ለመመርመር የሚያስችል የምርመር ዘዴ ነው ። ነብረተሰብንም የምናጠናበት ሥነ ዘዴ ታሪካዊ ቁጥር አካልነት ነው ።

የብርሃኑ ሶሲዬሎች ገን የለውጥ ሀገጋትን አይገነዘቡም፣ ሕብረተሰብንም በአዘጋጫ ለውጥ በመመልከት እስከ ካፒታሊስት ሥርዓት ማህበር እንደሚደርስና በዚህም ደረጃ ቀራኔ በማለዘብ እንዲት እንደሚዘልቅ ያጠናል ።

የቦሲዬሎጂ ንድፈ ሃሳብ

ጤሪቱ የቦሲዬሎጂ በንድፈ ሃሳብ የሚከተሉት ጠባቂዎች
አሉት⁹፡ መካኒካል፣ ባዮሎጂካል፣ ሳይኮሎጂካል፣ ኢኮኖሚክስና
ፍርማሥነት ህግ፡፡ መካኒካል የሚባለው ህብረተሰብን እንደሚገናኝው
የተፈጥሮ ክስተት በማየት በመካኒካል ህግ የተያያዘና የተዋሃደ
ነገር አድርጎ በመውጣድ ሰዎች በህብረተሰብ አባልነታቸው እንደ
አቶ በመያያዝ¹⁰ "በአካላት" ወይም በመደራረብ "ከሃይማኖት" የተ
ያያዙ ናቸው፡፡ የሚለው አስተያየት ነው፡፡ የባዮሎጂካል ንድፈ
ሃሳብ፡፡ ህብረተሰብ ልክ እንደህዝብ /ሴ/ የሚያድግና የሚለ
ወጥ ስለሆነ የባዮሎጂካልና የህብረተሰብ ክስተት መሳሰሉ ናቸው
የሚለው ነው፡፡ ልክ እንደባዮሎጂካል ሴትም የህብረተሰብ ተቋ
ሞች ማለት የቤተሰብ የፖለቲካ፣ ኢኮኖሚ ወዘተ... አስፈላጊ
ነው፡፡ ከፍጡር ዘንድ አንገል መሪ እንደሆነ በህብረተሰብ ውስ
ጥም ሃሳብ /ማለት ርዕዮተዓለም ፍልስፍና በመሳሰሉ መንገዶች
መሪ ናቸው፡፡ በዚህ ንድፈ ሃሳብ ተፈጥሮ መሸሸል እንዲያለ
ወጥ ደረጃ አያሳይም ማለት ነው፡፡ ሳይኮሎጂካል ንድፈ ሃሳብ
ደግሞ የግለሰቦችን ስሜትና ጠባይ መንደርደሪያ በማድረግ በማህ
በራዊ ሥርዓት ይገነባል የሚለው ነው፡፡ እዚህ ላይ ሥርዓተ
ማህበር የራሱ ህልውና እንዳለው ክስተት ተደርጎ አልተወሰደም፡፡
በገል በመነጩ ስሜትና ጠባይ ተገፋፍቶ ማህበራዊ እርምጃ፣
"ሰሸል አክሸን" ይወሰዳል፡፡ ስለዚህ በዚህ አስተሳሰብ ሥር
ዓተ ማህበር እራሱን የቻለ ክስተት ሳይሆን የግለሰቦች ስሜትና
አስተሳሰብ ደምር ነው ማለት ነው፡፡ ኢኮኖሚክስ ንድፈ ሃሳብ
በቀርጽና በውህደት ሳይሆን በይዘት የሚያተኩር ነው፡፡ የተለ
ያዩ ማህበራዊ ድርጊቶችን ስሜትና ሃሳብን በመሰብሰብና በመለከት
የህብረተሰብን ልዩ ልዩ ጠባቂዎች /ፖለቲከኞች/ ለማግኘት ነው፡፡
ፍርማሥነት ንድፈ ሃሳብ በጣም ረቂቅ የሆኑ የህብረተሰብ ጠባ
ቂዎች መርምሮ ማግኘት ነው፡፡ በዚህ በላይ የተጠቀሱት የህብረ
ተሰብ ንድፈ ሃሳቦች ገናቶች መጠነኛ እርማትና ፖሊሲ ለመቀረጽ
ያስችሉ ይሆናሉ፡፡

ማርክሳዊ ሶሲዬሎኒ ህብረ ተሰብን በአጠቃላይ የሚያንቀ
 ሲቀሱት ኃይሎች "ድረ-ይገንገ ፍርስሶ" በመጨበጥ የህብረ ተሰብን
 አካላት /ኮንቴንት/ ውህደት በመፋሰስ፣ የህብረ ተሰብን እንቅ
 ስቃይ በአዘጋጫና በምጥቀት ለውጥ የማጥናት ነው። ማርክሳዊ
 ሶሲዬሎኒ አጠቃላይ የህብረ ተሰብን እድገት ሀገጋትን አገኝቶ
 ህብረ ተሰብ ከአንድ ሥርዓት ማህበር ደረጃ ከፍ ወደአለው ሥርዓት
 ማህበር በመሸጋገር ሂደት የሚያጠና ንድፈ ሃሳብ ነው። ማርክ
 ሳዊ ሶሲዬሎኒ የህብረ ተሰብን እንቅስቃሴ በአጠቃላይ መገንዘብ
 ብቻ ሳይሆን በከፊልና በዘርዘር አጥንተ ህብረ ተሰብ ያለበትን
 ሁኔታና ቅሬታዎችንም ይፋ ያደርጋል። ከነዚህም አብዛኛው ሂደ
 ትኩረት ከሚደረግባቸው የሚከተሉት ዋና ዋናዎቹ ናቸው፡ ጋብቻና
 ቤተሰብ፣ ወጣት፣ መደቦች፣ ሠራተኛ፣ ገበሬ፣ ከተሜ፣ ዘላን፣
 ትምህርት፣ ፖለቲካ፣ ጭንቀት፣ ሃይማኖት፣ ባህል፣ ሕዝብ፣
 ወዘተ...። እነዚህና የመሳሰሉት ማኅበራዊ ክስተቶች የሚ
 ጠኑት በዲያሌክቲካዊ ገንኙነትና በእንቅስቃሴአቸው ነው።

ማርክሳዊ ሶሲዬሎኒ ተገባራዊ ነው። ንድፈ ሃሳቡ ከተ
 ገባር የመነጨ ተሰባሳቢ በተገባር የሚፈተን ነው። ማርክስ
 ፈላስፋዎች እስከአሁን ዓለምን ሲያጠኑ ነበር፣ ዋናው ቁምነገር
 ገን ዓለምን መለወጥ ነው እንዳለው ሁሉ፣ የማርክሳዊ ሶሲዬሎኒ
 ንድፈ ሃሳብ ዋና ዓላማ የህብረ ተሰብን የዕድገት ሀገጋትን አገ
 ኝቶ የህብረ ተሰብን እንቅስቃሴ ለማስረዳት ለመተንበይ ብሎም
 እንደሚገኘው የተፈጥሮ ክስተት ህብረ ተሰብን ለመቆጣጠር፣ ለማ
 ረምና ለመለወጥ ነው።

7. የሶሲዬሎኒ ሚና በኢትዮጵያ

የሶሲዬሎኒን ተገባራዊነት በኢትዮጵያ በምናጤንበት ወቅት
 ሁለት ነገሮች ይታያሉ፡ አንደኛው በሶሲዬሎኒ እንጻር የኢትዮ
 ጵያ ኅብረ ተሰብ እንቅስቃሴ መገምገም ሲሆን፣ ሁለተኛው የሶሲዬ
 ሎኒን ተገባራዊነት መገለጽ ነው።

ኢትዮጵያ ባለብዙ በሂረሰቦችና ማኅበረሰቦች ሀገር ናት።
 እስከ አብዮት ድረስ ተንሰራፍቶ የቀየው ዋናው ስልተምርት ፊው
 ዓላዊ ሲሆንም ከፒታሊዝም ያቆጣጠረው የቀድሞ ፊውዳል ቅሬታ

ቸው ያልጠፋባት ነበር ።

በኢትዮጵያ ጠረፍ አካባቢ ብዙ ብሄረሰቦች አሉ። እነዚህ በአጭር ወቅት ውስጥ ተገብተው እህል እየዘሩ ወይም ከብት ብቻ እያረቡ የሚኖሩ ዘላቂ እንደሆኑ የታወቀ ነው። ሙሉ በሙሉም ባይሆን እንዳንድ የጥንተ የጋር ጸሐይ ህብረተሰብ ጠባይ እንዳላቸው ይታወቃል። ይህም የሚባለው መደብ አልባነት፣ መረት የጋር ጸሐይ መሆን፣ የአኒሚስት ሃይማኖቶች መከተል የመሳሰሉት ጠባዮች ለአሉዋቸው ነው።

እንዲሁም በጣም አነስተኛ ይሁን እንጂ በተለይ በፊውዳሉ ስርዓት ወቅት የባሪያ አሳዳሪ ሥርዓት ማህበር ርዕዩት ዓለማዊ ርዝራዝና አስተሳሰቦችም አልጠፉም ነበር።

ነገር ግን መሪው ስርዓት ማህበር የፊውዳሊዝም ሆኖ ለብዙ ዘመን እንደቆየና ከላይ የተጠቀሱትም ሥርዓት ማህበራትም በወሰኑ በመታቁ የቆዩ እንደነበረ የታወቀ ነው።

ለሮጌው ሥርዓት በአብዮታዊ ተገልጦት በመፈራረስና በምትኩም አዲስ ነብረተሰብ እየተገነባ ነው። ነገር ግን በዚህ በሽግግር ወቅት ከአሮጌው ሥርዓት የተወረሱ ጣዊ ፀኑ መንፈሳዊ ቅሪቶች መኖራቸው አይቀርም። አዲሱ ሥርዓት ስር እየሰደደ በሄደ መጠን ተፈጣሪ ያለሆኑ ከአለፈው የተወረሱ ነገሮች ቦታ እየለቀቁ በተፋጠነ ሁኔታ እየጠፉ መሄዳቸው የማይቀር ነው።

እንዲያውም የኢትዮጵያን ህብረተሰብ የምንቃኝበት መንገድ ከብሄረሰቦች አንፃር ነው። ኢትዮጵያ የብዙ ብሄረሰቦች አገር እንደመሆኗ መጠን እነዚህም ብሄረሰቦች የተለያዩ የማኅበራዊና የባህላዊ አሠራሮች እንዳሏቸው የታወቀ ነው። እነዚህ ብሄረሰቦች በታሪካቸው በሰነድ ልቦና፣ በቋንቋ በባህል በሚኖሩበት አካባቢ ለየት የሚያደርጋቸው ሁኔታዎች አሉ። ይሁን እንጂ ልዩነት እንዳላቸውም ሁሉ አንድነትም አላቸው። በባህል አንዳርም ልዩነቶች ሊኖሩ ይችላሉ። ለምሳሌ የሃይማኖት፣ የክርህኔታ ከተሟነትና ገጠራነት፣ ዘላንነት /ወይም ጥንታዊነት/

ዘመናዊነት፣ ዲሞክራሲነትና ህብታምነት፣ በዘረኝነትና/ለማንነት/
ሠራተኛነት፣ ሳይንሳዊና ጥንቃቄ አስተሳሰብ የመሳሰሉት።

ስለሆነም አብዮታዊት ኢትዮጵያ በዚህ ሽግግር ወቅት
የተያያዘችው ተገባር እነዚህን ልዩ ልዩ ማኅበራዊና ባህላዊ
ገጽታዎች ያሉባቸውን ዜግቷን በማንቀሳቀስ እንደ ተራማጅና አቅ
ጣጣውን ወደ በሽሊዝም ያደረገ ወጥ ህብረተሰብ ለመፍጠር ነው።
ስለዚህ በተገሉ ሂደት የሚነሱ ቅራኔዎችን ለመፍታት አስፈላጊ
ውን ታክቷልና እስተራቱም በመቀየስ ተገባራዊ ለማድረግ በሲዩ-
ሎኒ አስፈላጊ እገዛ የሚያደርግ ሳይንስ ነው።

የሲዩሎኒ ሚና በሽግግሩ ወቅት እንዴት ነው? አብዮት
የኢኮኖሚና የፖለቲካ ለውጥ ብቻ ሳይሆን የማህበራዊ ገንጥነት
የባህልና የአስተሳሰብም ለውጥ ነው። ዋናው ማህበራዊ ገን
ጥነት የምርት ገንጥነት ሆኖ ሳለ ይህ ሲለወጥ በዚህ የመሰረተ
ረተ ማህበራዊ ገንጥነቶችና የንቃት ህሊና ለውጦችን ያስከት
ላል። በተለያዩ የዕድገት ደረጃ ያሉትን የኅብረተሰብን
አባላት በበሽሊዝም ንቃተኝነትና መቀረጽ ማለት ነው።

እርግጠኛነት ስርዓትና ባህል በበሽሊዝት ሥርዓት ለመለወጥ
ጥረት ሲደረግ በዙፋኑ ዓይነት ቅራኔ ይከሰታል። እንዳንድ ጌላ
ቁር ባህሎችና ለማዶች ለአዲሱ ሥርዓት ገንባታ እንቅፋት የሚ
ሆኑት ሁኔታ አለ። ጥቂት ምሳሌዎችን ወስደን እንመልከት።

በሲዩሎኒ ተንተና የአገራችን የሥራ ሁኔታን እንቃኝ።
በበሽሊዝት ህብረተሰብ ሥራ ክብርና መሠረታዊ ነገር ነው።
ነገር ገን በዚህ አንጻር የሥራን መሠረታዊነት የሚያቃሉ የሚ
ያዳከሙ የቀዱ ባህላዊ ሁኔታዎች አሉ። ፍሬድሪክ ኤንግልስ
"ሰውን ሰው ያሰኘው ሥራ ነው" ብሎ እንደተናገረው ሥራ ለሰው
ወሳኝ የህልውና ጉዳይ ነው። ሥራ ለሰው የህይወቱ የደህን
ነቱ የዕድገቱ መሠረት ቢሆንም በብዙ በቀዱ የኢትዮጵያ ባህሎች
ወይም ሁኔታ ተገቢውን ከበረታ አለማገኘቱን እንረዳለን። በመ
ሆኑም ሥራ በሚገባ አለመካሄዱ ምርት በጥራትና በስፋት አለመመ
ረት ማለት ነው። ይህ ብቻ እይደለም ምርት አለመመረት ማለት

ህልውና ማጣት ማለት ነው። ይህም የአንድን ሥርዓት ማህበር
ኋላ ቁር ነትና አድሃሪ ነት ገጽታ ያሳያል። ተራማጅ ሥርዓት
ማህበር መገንባት ማለት የሥራን ሁኔታ ማመቻቸት ማለት ነው።
የሥራን ሁኔታ ስንመረምር ቁር ነገረው ማህበራዊና ሰነድ ልቦና ዊ
ሁኔታዎች አሉ።

በቁር ነገረው መልኩ ሠራተኛው ያለው የሥራ ችሎታና የቲ
ክኒት መሣሪያው ነው። በዚህ አንጻር ሲታይ አብዛኛው ሕዝ
ባችን የሥራ ችሎታው በሳይንስና በቴክኖሎጂ ያልዳበረ ሲሆን፤
ዘመናዊውና በቁር ነገረው የዳበረው በጣም አነስተኛው ክፍል ነው።
በቀላሉ ጀምረን ብናስረዳ በአነስተኛ የእጅ መሣሪያ መረት
እየቆፈሩ የሚኖሩ በጭራርና በቁር ነገረው ቤት የሚሰሩ ብዙ የሥራ
ክፍል የማያስፈልገው ነው። የኢትዮጵያ ሕዝብ ከ90% በላይ
በዚህ ደረጃ ነው የሚገኘው ለማለት ይቻላል። በዘመናዊ ማለት
በልዩ ልዩ ቁር ነገረው በመሰልጠንና በሥራ ክፍል የሚሰራው በጣም
አነስተኛው ክፍል ነው።

በአገራችን በአብዛኛው ህዝብ ዘንድ የማህበራዊ ሥራ
ክፍል የዳበረ አይደለም። ምክንያቱም ልዩ ልዩ እውቀት ስለ
ሌለ ሁሉም ተሳታፊ ሥራ ነው የሚሰራው። ስለሆነም የሰው
ጉልበት ለማብዛት ካልሆነ በስተቀር ለብቻም ለመሥራት ይቻላል።
በሌላ አንጻርም ህብረተሰብ ለሥራ የሚሰጠው ክብር እንዲሁ ብዙ
ኋላ ቁር ነት ይታይበታል። በአብዮት ሂደት ሁኔታው በመሸሸል
ሳይ ይገኛል እንጂ ለሰንበት፣ ለበዳሉ፣ ለሙገት የሚውለው ጊዜ
ሲታሰብና እንዲሁም ለምደታዊ ሥራዎች የሚሰጠው ጊዜና ክብር
ሲታይ የሥራ ክፍተት ነት ዘቅ ብሎ ይታያል።

በገለሰብ ሰነድ ልቦና ዊ አንጻር ሲታይም እንዲሁ ለሥራ
ያለው ፍቅር ዘቅተኛ ነው። ለምሳሌ በዕደ ጥበብ ሥራ መስክ
የተሰማሩ ሰዎች የተናቁ ሰለነበሩ፣ በገላ የሚሰማቸው የበታችነት
ሰሜት ክፍተት ነበር።

በማህበራዊ ዊና በባህላዊ አንጻር የሰሸሸነት ገንባታን የሚ
ፈታተኑ ችግሮች አነስተኛ አይደሉም። ጥቂቶቹን ጨምረን ለመ

ጥቁስ ያህል ፣ ጥንቅላዊና ኢሳይንሳዊ ገንዘብ፣ የተፈጥሮ
አካባቢ እንክብካቤ ችግሮች፣ የብሄረሰቦች ገንኙነት ጉዳይ፣
የአመጋገብ ባህል፣ የጤና አጠባበቅ አክሎች፣ ወዘተ... ወሰደ
ካለፈው የወረሰና ቸው ልማዶች ምን ያህል ለዕድገታችን እንቅፋት
እንደሚሆኑ በሶሲዬላዊ ለመተንተን ይቻላል ።

ለማጠቃለል ያህል፣ ኢትዮጵያ በማርክሳዊ ሌኒናዊ ንድፈ
ሃሳብና ልማድ መሠረት አዲስ ህብረተሰብ የምትገነባ በመሆኗ
ለዚህ ተገባር የሳይንሳዊ ሶሲዬላዊ አስተዋጽኦ ሰፊና ወሳኝ
ነው። ለአዲሱ ህብረተሰብ ገንባታ የምንቀይሰው የዕድገት
ትልቅ ሳይንሳዊ ሲሆን ለተገባራዊነት ሁኔታዎችን በተክክል
መገንዘብ ያሻል። አጠቃላይ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ
ዕድገት አቅጣጫ በማርክሳዊ ሌኒናዊ የህብረተሰብ ዕድገት ገንዘብ
የመሰረተ ሲሆን ለተገባራዊነት ዝርዝርና ጥልቅ ዕውቀት ለማ
ገኘት ያለማቋረጥ ምርምር ማድረግ ያስፈልጋል።

በሶሻሊስት ሽግግር ወቅት ሶስት ደረጃዎች ጥናት ሊያተኩ
ርባቸው የሚገባ ርዕዮተዓለማዊ፣ ማህበራዊና ድርጅታዊ ወዘተ...
ጉዳዮች አሉ። ለማኅበራዊ ለውጥ ማነቅ ሊሆኑ ከሚችሉ ነገሮች
ለምሳሌ፣ የሥራ ፅንሰ ሃሳብ፣ ሳይንሳዊ አስተሳሰብ፣ የእኩልነት
ፅንሰ ሃሳብ፣ የገላዊና የማኅበራዊ እንቅስቃሴ ጉዳይ፣ ብሄረ
ኛነትና ወዘአደራዊ ዓለም አቀፋዊነት ትኩረት የሚገባቸው ናቸው።

ሥነ ህብረ ተሰብ ነው። ዋና ዓላማው በአጠቃላይ የህብረ ተሰብን አመጣጥ ዕድገትና እንቅስቃሴን ለማጥናት ነው። ህብረ ተሰብ የተፈጥሮአዊ ታሪካዊ ዕድገት ውጤትና ሰዎች መሠረታዊ ፍላጎታቸውን ለማሟላት ከተፈጥሮና ከራሳቸው ጋር ባደረጉት ገንኙነት የፈጠሩት ነው። ህብረ ተሰብ የሚለው፣ የሚያድገውና በዲያሌክቲካዊ ህግ የሚገዛ ነው። ማርክሲዊ ሥነ ህብረ ተሰብ በታሪካዊ ቁጥጥር አካል ነት ገደብ ሳይሆን የመሠረተ ሆኖ ዝርዝርና ጥልቀ ጥናቶችን ያካሂዳል። ከነዚህም ጥናቶች የሚገኙት ሳይንሳዊ ዕውቀትና መደመደሚያዎች ህብረ ተሰብ ዕድገትና ለውጥ በሚያረገው እንቅስቃሴ አጋዘና ገዳና አመልካች ይሆናሉ። ስለሆነም በአሁኑ ወቅት ኢትዮጵያ በለውጥ እንቅስቃሴ ላይ ስለሆነች ሥነ ህብረ ተሰብ ከሌሎች ማህበራዊ ሳይንሶች ጋር ከፍተኛ የሆነ አስተዋጽኦ እንደሚያደርግ እሙን ነው። የዚራው የኢትዮጵያ ህብረ ተሰብ ከቀደም የተለያዩ ብዙ ልምዶችና ባህሎች በሌላው እነዚህን በመርመር ለይቶ በማወጣት ጠቃሚና ገጂ ገናቻቸውን ለመረዳት ብለው ለገንባታ ሁኔታዎችን ለማመቻቸት ጥናት ያስፈልጋል።

የትምህርት ክለሳ ጥያቄዎች

1. ህብረ ተሰብ ምንድን ነው?
2. ሥነ ህብረ ተሰብ ምንድን ነው?
3. ለህብረ ተሰብ አመጣጥ ምክንያት የሆኑትን ነገሮች ጥቁስ?
4. ለህብረ ተሰብ ዕድገት እንቅስቃሴ የሆኑት ዋና ዋና ነገሮች ጥቁስ?
5. የጤናና የማርክሲዊ ሥነ ህብረ ተሰብ ልዩነት ምንድን ነው?
6. ህብረ ተሰብ ከተፈጥሮ ጋር ያለውን እንደነትና ልዩነት አስረዳ?
7. የኢትዮጵያ ህብረ ተሰብ ምን ዓይነት መልክ አለው። የኢትዮጵያን ነባራዊ ማህበራዊና ባህላዊ ሁኔታ ከሽግግሩ ወቅት አንጻር ገለጽ?
8. የጥንቃቄና የሳይንሳዊ አስተሳሰብን ልዩነት ገለጽ። እነዚህ በኢትዮጵያ ምን ይዞት አሉቸው?

ገርጌ ማስታወሻ

1. "የማህበራዊ ቁጥጥር" ማለት አጠቃላይ የሆነ የቁጥጥር ሥርዓት ኖሮ ፣ እንደ ገለሰብ ከሥርዓተ ማህበሩ ደንብ ሲወጣ የሚደረግበት ተፅዕኖ ነው። ከአነስተኛ እርምጃ እንደነቀ ፊታ ከመሰሰሉት ጀምሮ የህግ እርምጃን ያጠቃልላል።
2. "ባህላዊ ምርት" ለሰው መንፈስ እርካታ እንደ ኪነት ያሉትን ነገሮች ያጠቃልላል።
3. ጡድን የሚለው ቃል በእንግሊዝኛ "ባንዲ" ለሚለው ቃል የተሰጠ ሲሆን በጣም አናሳ የሆነ የህብረተሰብ ቅርጽና ይዘት ያለው ሆኖ ብዙ ዘመን ከታሪክ በፊት የቆየ ነው።
4. "ማህበራዊ እንስሳ" ሰው በመጀመሪያ ደረጃ እንስሳ ነው። ነገር ግን በቤተሰብና በአካባቢ አማካይነት የህብረተሰብን ባህል በመቀሰም ሰው የማህበራዊው ጠባይ ይወስዳል።
5. "ማህበራዊ ደርጅት" ለእንግሊዝኛው "ሶሻል እርጋኔዝን" የተሰጠ ስረገ ነው።
6. ምንም እንኳን ሙሉ በሙሉ ተርጉሙን ባያስተላልፍም ፍሬ ነገር ለእንግሊዝኛው "ኤሰንስ" ለሚለው ቃል የተሰጠ ነው።
7. ደህረ የጋር ያሻ ሥርዓተ ማህበራት አብዮታችን ከፈነዳ ወዲህ በሰፊው የተዘረዘሩ ስለሆነ እዚህ ላይ ማብራራት አሳስፈለገም።
8. "የሰለጣኔ ጮራ" ፈነጠቁ ተብሎ የሚነገርላቸው የጥንት ባሪያ አሳዳሪ ሕብረተሰቦች እንደነገብፀ መስፓታሚያ፣ ሕንድና ቻይና ወዘተ... በፀረ ሕዝብነታቸው ወደር የላቸውም።
9. "መካኒካል" መካኒካዊ፣ "ባዮኬሚካል" ፍጡራዊ፣ "ኦይኮኬሚካል" ስነልቦናዊ ተብለው ተተርጎሙዋል።
10. "አድሂዦን" በአጠቃላይ ደምር የሆነ "ኮሂዦን" በመያያዝ ማለት ናቸው።

Филосоветская энциклопедия

Great Soviet Encyclopedia; Vol.24, New York, Macmil-
lan, Inc., 1978 (pp.263-267)

Marx, K. and Frederick Engles; Collected Works,
Vol. I, Progress Publishers, 1962.

Amrosov, A., The Social Structure of Soviet Society,
Moscow, Progress Publishers, 1978.

Chesnokov, D., Historical Materialism, Moscow,
Progress Publishers, 1969.

Faris, Robert E.L. Handbook of Modern Sociology,
Chicago: Pand McNally and Company , 1964.

Henry, Lefebur. The Sociology of Marx mitaoe Books,
1968.

Marx, Karl, Selected Writings in Sociology and
Social Philosophy, Penguin Books, 1974.

Obrien, Robert, Readings in General Sociology,
Poston: Muflin Company, 1964.

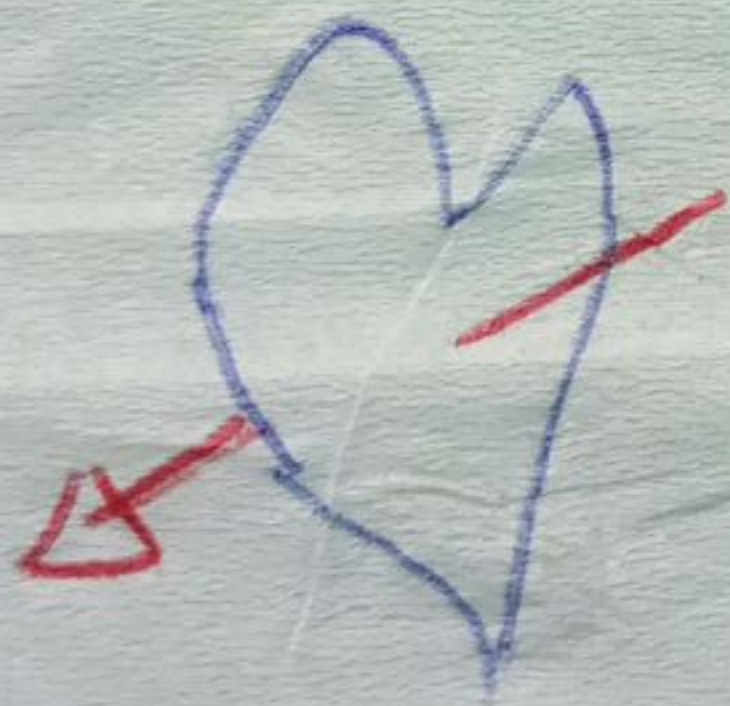
Moskovic, U., Sociology, (Unpublished Manuscripts),
1982.

Morsley, Peter, Introducing Sociology, Penguin
Books, 1974.

Proudly
brought
to you
by

www.binyamhk.wordpress
.com

በተ. ሰ. ማ. ማ. ድርጅት ታተሞ ።

Proudly
brought
to you
by

www.binyamhk.wordpress
com

